

ટ્રેક નં. ૫૭ : તપ, સંયમ, ત્યાગ, આરાધના વિષે

❀ તપ તો મુનિ કરે ને? આરાધના કોની? ભગવાનની? આ બધી અટપટી વાતો સમજીએ પૂજ્ય બેનશ્રીની તત્વચર્યામાંથી.

❀ માંગલિક :-

❀ ભક્તિ : તારી એક એક પલ જાય લાખની,
તું તો આરાધના કરી લે આતમ દેવની
તારી જિંદગી છે મોંઘા મૂલની.....
તું તો આરાધના કરી લે શાયક દેવની.
વીરા મારું તારું મેલ, પડ્યો તું ભવસાગરની જેલ.
હવે છોડી દે માયા સંસારની.....
તું તો આરાધના કરી લે આતમ દેવની.....

❀ બહેનશ્રી : સાચો તત્વ અંતરમાં આત્મા જે સ્વરૂપ છે, એને ઓળખે કે ‘આત્મા જાણનારો’ એ ઓળખીને અંદર તીક્ષ્ણતા, અંદર તીક્ષ્ણતા, અંદર લીનતા ને તીક્ષ્ણતા કરે તો એ તપ થાય અને એની સાથે શુભભાવ આવે કે ‘હું આ ત્યાગ કરું, આ છોડું’, એવા વિકલ્પ આવે ઈ શુભભાવથી પુણ્ય બંધાય, પણ અંતરમાં સ્વાનુભૂતિ થઈને અંતરમાં આત્માને ઓળખે અને આત્માની અંદર ઉગ્રતા થાય, આત્માનું સ્વરૂપ સમજાય અને અંતરમાં લીનતા થાય તો એ સાચું તપ પોતાનું થાય છે. બહારથી માત્ર રોટલા છોડી દે, તો ઈ સાચું નહીં અને વિકલ્પો તો ક્યાંય ના ક્યાંય ભમતા હોય તો એ સાચું તપ થાતું નથી. શુભભાવ હોય તો ભાવ સારા કરે તો પુણ્ય બંધાય. સારો ભવ મળે, બાકી ભગવાને જે તપ કર્યા’તા અંતરમાં ઊતરી ગયા પોતે આત્માની સ્વાનુભૂતિપૂર્વક, એ અંદર (ગયા) પછી આહારનો વિકલ્પ પણ ન આવે. આત્માના આનંદમાં એવા રહે કે એને વિકલ્પ પણ નથી આવતો. ભૂલી જાય. શરીર જુદું ને આત્મા જુદો. આહારનો ય વિકલ્પ નથી આવતો. આત્માના આનંદમાં રહે ઈ ખરું તપ કહેવાય.

બાકી અંદર પરાણે પરાણે કર્યા કરે, ક્રિયા છોડ્યા કરે તો માત્ર એ તો બહારનું તપ થાય છે. ખરું તપ થાતું નથી. એમ સમજવું જોઈએ કે ખરું તપ અંતરમાં છે. ભગવાને જે તપ કર્યા એ આવા આત્માના આનંદના, જે વિકલ્પ પણ નથી આવતો. શરીર જુદું ને આત્મા જુદો, એને ખ્યાલ પણ નથી એવા આત્મામાં ઊતરી જાય છે. એનું નામ તપ કહેવાય. ૧.

● બહેનશ્રી : અંતરમાં સમરસ પ્રગટ થાય એનું નામ સામાયિક. બધું અંતરમાં થાય છે. બહારથી ક્રિયા કરીને બેસે અને પણ મન ક્યાંય ભમતું હોય તો ઈ સાચી સામાયિક થાતી નથી. સામાયિક તો અંતરમાં ભેદજ્ઞાન કરીને આત્માને ઓળખીને અંતરમાં સ્થિર થાય તો સાચી સામાયિક થાય છે. પરિણામ થાય એના ઉપર પડે છે. મન ક્યાંક ભમતું હોય બીજામાં તો એ સામાયિકનું ફળ નથી આવતું. એ તો જેવા ભાવ હોય એવા બંધન થયા જ કરે. એનાથી હું જુદો આત્મા ઓળખે તો એને મોક્ષ થાય છે. મનુષ્ય ભવ માંડ મળે છે. એમાં આત્માને ઓળખે તો સફળ છે. ૨.

* પ્રશ્ન : જે તપ કરતા હશે તે પોતાની શ્રદ્ધાથી જ કરતા હશે ને ?

● ઉત્તર : એ શુભ ભાવ છે. એનાથી પુણ્ય બંધાય. એનાથી પોતે એકલો રાગ છોડ્યો, એ ખાવાનો પીવાનો. આત્માનું સ્વરૂપ ખાવાનું પીવાનું નથી. આત્મા ખાતો પીતો નથી. તે તેણે ત્યાગ કર્યો છે એ શુભભાવ છે. (એનાથી) પુણ્ય બંધાય પણ એને ઓળખાણ નથી અને માર્ગ ગ્રહણ કર્યો નથી. આત્મા જાણવો હોય. એક માણસને ક્યાંક જવું હોય તો, ક્યે રસ્તે જવાય છે એ માર્ગ જાણવો જોઈએ કે આંહીથી ભાવનગર જાવું છે તો ઈ રસ્તે માર્ગ જાણીને ચાલે તો ત્યાં પહોંચે છે. ઉંધે રસ્તે જાય, બીજે રસ્તે તો. આ બાજુ જાય તો બીજે ગામ જાય છે. માર્ગ જાણે, માર્ગ જાણ્યા વગર એમ ને એમ તડકે ઊભો ઊભો તપ્યા કરે તો કંઈ માર્ગ સાચો હાથમાં ન

આવે. માર્ગ જાણવો જોઈએ. જાણે તો આગળ જવાય. એને જાણવું તો જોઈએ કે હું ક્યાં જાઉં? શું આત્મા છે? શું સ્વરૂપ છે? શું મોક્ષ છે? સુખ ક્યાં છે? દુઃખ શેને લઈને છે? ક્યા કારણે છે? એનાં કારણો શોધે. આત્માનું સુખ કેવી રીતે પ્રગટ થાય એ જાણે. એ જાણીને અંદર નીરસતા આવવી જોઈએ. સંસારમાં એને રસ ન હોય. અંદરથી રસ એકદમ છૂટી જાય અને ઉદાસીનતા આવી જાય. ઉદાસીનતા આવી જાય પણ એને જાણે કે આ રસ્તે જવાથી આત્માને ઓળખવાથી પછી એને નીરસ થઈ જાય, આત્મામાં લીન થઈ જાય. બહારથી ઉપયોગ આત્માને ઓળખીને અંદર લીન થાય તો માર્ગ મળે. માત્ર એકલું છોડ્યા કરે તો શુભ ભાવ છે. પુણ્ય બંધાય, પોતે પોતાને એને અમુક પ્રકારે એને જ્ઞાયકની જે દશા પ્રગટ થઈ છે એને પહેલાંના જેવો ભેગો થતો નથી. એની સ્વાનુભૂતિની પાછી એની સહજ દશા હોય તો પાછા નિર્વિકલ્પ ઉપયોગ નિર્વિકલ્પપણે પરિણમે છે. સહજ દશા છે. ૩.

* પ્રશ્ન : કંઈક માતાજી માર્ગદર્શન બતાવો.

● ઉત્તર : માર્ગદર્શનની ક્યાં ખામી છે? પોતાની જ ખામી છે. બહારથી આટલું બધું કર્યું પણ એ આટલું બધું કર્યું એટલે ઈ કાંઈ બહારથી એનું માપ આવતું નથી. એવું તો જીવે ઘણું કર્યું છે. ક્યાંક પોતાનો રસ રોકાય છે? ક્યાંક પોતે રોકાય છે? અંદરથી જે અંદરથી વિભાવથી ન્યારાપણું, અંદરથી જે હૃદય ભીંજાવું જોઈએ અને અંદરથી જે થાવું જોઈએ ઈ નથી થાતું, ત્યાં સુધી થાવું મુશ્કેલ પડે. અંતરથી જીવ ક્યાંક રોકાતો હોય છે. કાંઈક રસ કોકમાં રહેતો હોય એટલે ઈ છુટ્ટો નથી પડતો. અંદર-બહારથી કરે બહારથી બેસી જાય, ધ્યાન કરે, સ્વાધ્યાય કરે પણ અંતરમાંથી એને છુટ્ટું પડવું જોઈએ, ત્યાંથી છુટ્ટો પડતો નથી. અનાદિકાળનો અભ્યાસ છે. ક્યાંક રોકાતો હોય છે. એ બધુંય કરે છે. ક્યાં નથી કર્યું? ઘણું કરે છે. ‘યમ નિયમ સંયમ’ એનાથી ય ઝાઝું કરે છે, બહારથી તો, “પુનિ ત્યાગ

વિરાગ અથાગ લિયો, વનવાસ લિયો મુખ મૌન રહ્યો, દંઢ આસન પદ્મ લગાય દિયો” પદ્માસન લગાવ્યા અને ધ્યાન કર્યા ને બધું કર્યું. “સબ શાસ્ત્રનકે નય ધાર હિયે” બધા શાસ્ત્રોના નયો ધારી લીધા, બધું કર્યું. “મત મંડન ખંડન ભેદ કિયે” બધું કર્યું. અંદરમાં કાંઈક રહી જાય છે. અંદર પોતે ક્યાંક રોકાતો હોય છે. અંદરમાં ક્યાંક રસ રહેતો હોય છે. પોતે વિચારવું કે પોતાનો રસ ક્યાં રોકાય છે? (કહે) છે ને કે આત્માના ધ્યેયે બધું કરવાનું છે.

‘સંયમ નિયમ ને તપ વિષે આત્મા સમીપ છે જેહને,
સ્થાયી સામાયિક તેહને, ભાખ્યું શ્રી કેવળીશાસને.’

સંયમમાં, નિયમમાં અને તપમાં બધે જ એને આત્મા સમીપ છે એને સાચી સમાધિ, સાચી સામાયિક છે. સાથે સંયમમાં, નિયમમાં, તપમાં બધામાં આત્મા સમીપ હોય જ છે. વ્રતોમાં, બધામાં, દેવ-ગુરુ-શાસ્ત્રને સાથે રાખવા. દેવ-ગુરુ-શાસ્ત્રને સાથે રાખીને આત્માને સમીપ રાખીને શુભભાવમાં દેવ-ગુરુ અને શાસ્ત્ર, અંદર આત્મા સમીપ રહીને આત્મા ઊર્ધ્વ રાખવો એ જ કરવાનું છે. આત્માને બધે ઊર્ધ્વ રાખવો. મુનિઓને દરેક કાર્યમાં આત્મા ઊર્ધ્વ રહે છે. એમ મુમુક્ષુએ પણ આત્માને દરેક કાર્યમાં સમીપ રાખવો. ૪. (આગળ થોડું ૧-૨ મિનિટ અસ્પષ્ટ છે.)

* પ્રશ્ન : મુનિકો સંયમ નિયમ ઔર તપ સબમેં આત્મા સમીપ હી રહતા હૈ ?

● ઉત્તર : સંયમ નિયમ અને તપ વિષે આત્મા સમીપ છે. એમાં આત્મા સમીપ રહે છે. ૫.

* પ્રશ્ન : યહાં સંયમકા અર્થ ક્યા અંતર સ્વસન્મુખતાકા બિઠાના હૈ, યા બહારકા ? કૈસે દેખના ?

● ઉત્તર : અંતરકા. ‘સંયમ નિયમ તપ વિષે આત્મા સમીપ’ આત્માકી જો મુખ્યતા, આત્મા ઊર્ધ્વ, આત્માકી સમીપતા. આત્મા દ્રવ્યદૃષ્ટિ તો સાથમેં રહતી હૈ. દ્રવ્યદૃષ્ટિકે સાથમેં વો આચરણ એટલે

સંયમ, તપ, સબ સાથમેં રહતે હે. શુદ્ધરૂપ સંયમ, શુદ્ધાત્માકા સંયમ, નિયમ, તપ સાથમેં રહતે હે ઓર શુભ ઓર અશુભ પરિણામ હોવે તો ભી ઉસકી દ્રવ્યદૃષ્ટિ રહતી હે. શુભ પરિણામ સંયમ, વાસ્તવિક સંયમ તો સ્વરૂપમેં લીનતા વો સંયમ ઓર સ્વરૂપમેં ઉગ્રતા વો હી તપ હે. વાસ્તવિક તપ (હે.) ઈ સંયમ, નિયમ આત્માકી સમીપતા જિસમેં રહતી હે, આત્માકા આચરણ જિસમેં રહતા હે, આત્માકા તપ જિસમેં રહતા હે. ઉસકો સંયમ, નિયમ, તપ સબ કહનેમેં આતા હે. આત્મા જિસમેં મુખ્ય રહતા હે. ૬.

* પ્રશ્ન : આરાધના કરવી એ કઈ રીતે કરવી ?

● ઉત્તર : સ્વભાવ જે આત્માનો છે, એ પ્રગટ થાય એવી સાધના કરવી. એની આરાધના કરવી. ચૈતન્ય દ્રવ્યની આરાધના કરવી એમાં બધું. (આવી જાય) આત્મા તે સ્થાયી સામાયિક, સ્થાયી પ્રતિક્રમણ બધું ચૈતન્ય સ્વરૂપ જ છે. એ સ્વરૂપની આરાધના કરવી. આ આરાધનાના દિવસો હતા. એ બધું. મુનિનો ઉત્તમ માર્ગ ક્ષમા ને આર્જવ ધર્મ મુનિના. એમાં શ્રાવકો અંશે સમાઈ જાય છે. એ સમ્યક્દર્શન પ્રગટ કરીને, એમાં એની આરાધના કરવાની રહે છે. મૂળ દ્રવ્યદૃષ્ટિ કરવી, એ જાતની પર્યાય પ્રગટ કરવી, એ આરાધનાનાં દિવસો. ચૈતન્ય જે સ્વરૂપે શુદ્ધાત્મા છે, એવી શુદ્ધ પર્યાય પ્રગટ કરવી, એની આરાધના કરવી એ કરવાનું છે. જેવું દ્રવ્ય છે એવી પર્યાય પ્રગટ કરવી. વારંવાર એની સાધના, ‘હું ચૈતન્ય છું. હું જ્ઞાયક છું,’ એકદમ ‘શુદ્ધ સ્વરૂપ છું હું નિર્ભય સ્વરૂપ છું. કોઈ જાતનાં વિભાવનાં, કોઈ જાતનાં મલિન ભાવો મારામાં નથી. (હું) તો ચૈતન્ય નિર્મળતાથી ભરેલો ચૈતન્ય, અનંત ગુણોથી ભરેલો, ચૈતન્ય છું’, એની આરાધના વારંવાર કરવાની છે. બસ! એ કરવાનું છે.

જ્ઞાયક આત્માની આરાધના કરવાની છે. એમાં બધું અનંત ગુણ બધું એમાં ભરેલું છે. એની આરાધના કરવાથી અંતર જે એનાં સ્વભાવમાં પડ્યું છે એ પ્રગટ થાય છે. એને વારંવાર એની તરફ

દૃષ્ટિ, જ્ઞાન, ગ્રહણતા, એ બધું કરવા જેવું છે. જ્ઞાયક, ગુરુદેવે માર્ગ બતાવ્યો છે. આરાધનાના દિવસો હતાં એ જ્ઞાયક આત્માની આરાધના કરવી. ઈ આત્મા ક્ષમાથી, આર્જવ, માર્દવ આદિ અનંત ગુણોથી ભરેલો છે. એના સ્વભાવ ધર્મો કોઈ અલૌકિક છે, એની આરાધના કરવા જેવી છે. બીજા બધા વિભાવો છે, એનો ત્યાગ કરે, એનું ભેદજ્ઞાન કરી સ્વભાવમાં નથી, સ્વભાવ આ જુદો છે. એ જુદા સ્વભાવની આરાધના કરવી જોઈએ વારંવાર. મુનિઓ કરે છે વિશેષ ઉત્કૃષ્ટ આરાધના. શ્રાવકો એ અંશે એ કરવા જેવી છે. એની મૂળ પહેલાં દ્રવ્યદૃષ્ટિ કરી અને એ જાતની પરિણતિ કરવાની. વારંવાર એ જાતની પરિણતિ કરે, ભેદજ્ઞાન કરે, એ જાતની દૃષ્ટિ કરે, તો વિકલ્પ છૂટીને નિર્વિકલ્પદશા, સ્વાનુભૂતિનો અંશ પ્રગટ થાય છે. અંતરમાં જે આત્મામાં પ્રગટ ભર્યું છે એ પ્રગટ થાય છે. ઈ સ્વાનુભૂતિ કેમ પ્રગટ થાય? દશા કેમ પ્રગટ થાય? એની આરાધના વારંવાર કરવી. કરવા જેવી છે. જાણવું છે તે સ્વરૂપે છે. એ સ્વરૂપ પ્રગટ કરીને એટલે એ જાતની પર્યાય પ્રગટ કરવી. સાધના કરવી. ક્ષમાને ધારણ કરવું. આર્જવ, માર્દવ એની સાધના કરવી એમ આવે છે. એટલે જ્ઞાયક સ્વરૂપ આત્મા, એમાં બધું ભરેલું જ છે. એની આરાધના કરવી જોઈએ. કરવાનું એ જ છે.

આત્માને લક્ષમાં રાખીને, અને જે અંદર જે અનાદિના વિભાવો છે. એ વિભાવોથી ભેદજ્ઞાન કરીને આત્માને ક્ષમા કરવો, એ ધર્મ છે. જ્યાં સુધી પોતાને અંતરમાં એટલી દૃષ્ટિ અને એટલી પરિણતિ અને એટલી લીનતા ન હોય ત્યાં વચ્ચે બધા વિભાવો છે. પણ એની બધાની તોડવાની, આરાધના કરવાના આ દિવસો છે. બધી એટલે પૂજા દ્વારા, આ દ્વારા, તે દ્વારા એની આરાધના કરવામાં આવે છે. આત્મા જે સ્વરૂપ છે, તે સ્વરૂપે પરિણમી જાય. જ્ઞાયક સ્વરૂપે, ક્ષમા સ્વરૂપે, આર્જવ સ્વરૂપે, માર્દવ સ્વરૂપે પરિણમી જાય. અલ્પ વિભાવ મુનિઓને સંજ્વલનનો આટલો લોભ હોય છે તોય

પણ એને આરાધના કરવાનું આવે છે. શ્રાવકો એને અંતર્ગત સમ્યગ્દર્શન અને જ્ઞાન, અલ્પ સ્વરૂપ રમણતા હોય છે, પણ એણે આરાધના કરવી જોઈએ. મુનિઓને વિશેષ હોય છે. કેવળજ્ઞાનની પ્રાપ્તિ થાય અને પૂર્ણતા પ્રાપ્ત થાય એટલા માટે આરાધના હોય છે. ૭.

જી બહેનશ્રી : સ્વભાવ આત્માનો જે છે એ પ્રગટ કરે, એની સાધના કરે, એની આરાધના કરે. ચૈતન્ય દ્રવ્યની આરાધના કરે, એમાં બધું આત્મા તે સ્થાયી સામાયિક, સ્થાયી પ્રતિક્રમણ બધું ચૈતન્ય તે સ્વરૂપ જ છે. એ સ્વરૂપની આરાધના કરવી જોઈએ અને આ આરાધનાનાં દિવસો હતા એ બધું કરવાનું છે. મુનિનું છે, એમાં શ્રાવકો અંશે સમાઈ જાય છે. સમ્યગ્દર્શન પ્રગટ કરીને આત્મા એની આરાધના કરવાની જરૂર છે. મૂળ દ્રવ્યદૃષ્ટિ કરી, ઈ જાતની પર્યાય પ્રગટ કરવી એ આરાધના કરવી. ચૈતન્યદેવ સ્વરૂપે શુદ્ધાત્મા છે, એની શુદ્ધ પર્યાયો પ્રગટ કરવાની એની આરાધના કરવી. જેવું દ્રવ્ય છે એવી પર્યાય પ્રગટ કરવી. વારંવાર એની સાધના. ‘હું ચેતન છું, હું જ્ઞાયક છું, એકદમ શુદ્ધ સ્વરૂપ છું, હું નિર્દોષ સ્વરૂપ છું. કોઈ જાતના વિભાવનાં, કોઈ જાતનાં મલિન ભાવો મારામાં નથી. હું તો ચૈતન્ય નિર્મળતાથી ભરેલો ચૈતન્ય અનંત ગુણોથી ભરેલો ચૈતન્ય છું’. એની આરાધના વારંવાર કરવી છે. એ દિવસો આ હતા. એ કરવાનું છે. અંતરમાં ચૈતન્યદ્રવ્યની પર્યાય આત્મામાં થાય છે, ખરો ત્યાગ આત્મામાં થાય છે. પછી બહારમાં થાય છે. ચેતન તત્વ છું એ પહેલા ઓળખવાની જરૂર છે. શરીર આ, શરીર જુદું, અંદર સંકલ્પ-વિકલ્પ થાય એ જુદા છે. એ વિભાવ પર્યાય જે થાય એ આત્માનું સ્વરૂપ નથી. આત્મા સિદ્ધ ભગવાન જેવો શુદ્ધાત્મા છે. અનાદિથી પરિભ્રમણ કર્યું હોય એવો ને એવો છું. એને ઓળખવાનો પ્રયત્ન કરવો. હું જાણનાર છું. મારામાં આનંદ છે. બહાર કાંઈ સુખ નથી. ૮.

જી બહેનશ્રી : જન્મ-મરણ થવાનું કારણ આ પોતે જે સંકલ્પ-વિકલ્પની જાળ છે, એનાથી જન્મ-મરણ થાય છે. જીવે ઘણીવાર શુભભાવો પણ કર્યા. અશુભભાવોથી એને નરક ગતિ ને તિર્યચ ગતિ થાય. શુભભાવથી સ્વર્ગ મળે. પણ એનાથી જન્મમરણ ટળતાં નથી. દીક્ષા લે. ભલે જીવે અનંતીવાર દીક્ષા પણ લીધી. શુભ ભાવના પણ કરી. દેવલોકમાં પણ ગયો છે. પણ અંતરમાં આત્માને ઓળખવાનું રહી ગયું છે. (માટે) આત્માને ઓળખવો, ત્યાગ ખરો અંતરમાં, અંતરમાંથી વિરક્તિ જે હું, ‘આ જે રાગભાવ થાય ઈ પણ મારું સ્વરૂપ નથી. હું એનાથી જુદો છું’ એવું ભેદજ્ઞાન થવું જોઈએ. અંતરમાં પહેલાં તો, એ ભેદજ્ઞાન થાય. આત્માને ઓળખે, પછી અંતરમાં લીનતા આવે. લીનતા થાય પછી આત્માની સ્વાનુભૂતિ થાય. વિકલ્પ તૂટીને આત્મા કેવો છે? નિર્વિકલ્પ તત્ત્વ આત્મામાં એક ચૈતન્ય, એક સ્વાનુભૂતિનો અંશ પ્રગટે. જેવા સિદ્ધ ભગવાન છે એવો જ પૂરો નહીં પણ અંશ એવી સ્વાનુભૂતિ કોઈ અપૂર્વ થાય. ચૈતન્ય કોઈ અપૂર્વ એને વેદનમાં આવે, અનુભવમાં આવે એવી દશા થાય પછી વારંવાર વારંવાર એમાં લીનતા કરે, વિકલ્પ તરફ ભેદજ્ઞાન કે “હું જુદો, હું જુદો, હું જુદો” એની ક્ષણે ક્ષણે એને ધારા વર્તે, એવો નિરાળો અંતરમાંથી થઈ જાય પછી પહેલાં અંશે ત્યાગ થાય અંતરમાં, પછી એને બહારના શુભ પરિણામ આવે, એટલે ત્યાગ આવે, એવું આવે. પછી એને મુનિદશા પછી આવે છે. પહેલાં અંતરમાં તો ઈ આત્માને ઓળખે. “હું ન્યારો છું, હું ચૈતન્ય છું” એવું અંતરમાંથી, ખૂબ ઊંડાણમાંથી ઓળખાવું જોઈએ. પછી જે ત્યાગ આવે એ યથાર્થ આવે છે. આત્માને ઓળખ્યા વગરનો જે ત્યાગ છે એ શુભભાવ થાય. ક્રિયાથી તો કાંઈ ધર્મ નથી, પણ શુભભાવ થાય એનાથી પુણ્ય બંધાય છે. એવો ત્યાગ જીવે ઘણીવાર કર્યો છે. પુણ્ય બંધાય એમાં ભાવના સારી રહે તો દેવલોક થાય છે, પણ દેવલોક અનંતવાર મળ્યો છે. એનાથી જન્મ મરણ ટળતાં નથી.

જન્મ મરણ ટાળવા માટે થઈને, અંતરમાં આત્મા જુદો છે, ઓળખવાનો પ્રયત્ન કરે. પહેલાં એ ગૃહસ્થાશ્રમમાં પણ કરી શકે આત્માને ઓળખવાનું. અંતરમાં લીનતા એટલી બધી વધે ત્યારે સાચું મુનિપણું એને આવે છે. ત્યારે એને ખરો ત્યાગ આવે છે. બાકી આ બહારથી સ્થૂળ રીતે જીવે અનંતકાળમાં ઘણું કર્યું છે. પણ એમાંથી જન્મ-મરણ ટળ્યા નહીં. એક મેરૂ પર્વત ભરાય એટલી એણે દીક્ષા અનંતવાર લીધી છે. પણ શુભ ભાવને લીધે દેવલોક મળ્યું છે. હવે આ મનુષ્યજીવનમાં જન્મ-મરણ કેમ ટળે એવી તૈયારી કરવાની જરૂર છે. માટે ઈ કરવું જરૂરી છે.

પહેલાં અંતરમાંથી આત્મા ઓળખવો, ઈ જાતનું તત્ત્વચિંતન, શાસ્ત્ર અભ્યાસ, દેવ-ગુરુ-શાસ્ત્ર અંદરમાં, શુભભાવમાં વચ્ચે આવે પણ એનાથી પોતાની શ્રદ્ધા તો એવી હોવી જોઈએ કે આનાથી પુણ્ય બંધાય, જન્મ-મરણ નથી ટળવાનું. માટે જન્મ-મરણ ટળે એવો ઉપાય કંઈક આ જિંદગીમાં હું કરી લઉં. જન્મમરણ ટળે એવી જાતને અંતરમાં કાંઈક કરી લઉં. એવી જાતની ભાવના અંતરમાં પ્રગટ, એવો પ્રયત્ન ઉપડે તો એવી પહેલાં રુચિ થાય, એવો પ્રયત્ન થાય, વિચાર થાય, એવું ચિંતવન થાય. એ બધું બહારનો ત્યાગ કરવાનો રાગ કર્યો છે પણ જન્મ-મરણ ટળ્યા નહીં. શાસ્ત્રોનો અભ્યાસ કરવો અને નક્કી કરવું પોતાથી કે શું મનુષ્ય જન્મમાં કરવા જેવું છે. એકદમ કરી (દીક્ષા લઈ લેવાથી) નાખવાથી બહારથી કેટલાકને પછી અંતરમાં કોઈક વાર પસ્તાવો પણ થાય છે કે આ મેં એકદમ શું કર્યું? પછી ત્યાં ગયા પછી જે શાસ્ત્રમાં હોય એ પ્રમાણે કરવું પણ મુશ્કેલ પડી જાય છે. અત્યારના દેશકાળ એવા થઈ ગયા છે. માટે વિચાર કરીને બધું કરવાનું. અંતરમાંથી જેટલો વૈરાગ્ય, ત્યાગ અંતરમાં કરીને વિચાર કરવાનું. ચિંતવન, મનન કરીને અંતરમાંથી આત્મા ઓળખવાની પહેલાં જરૂર પડે છે. પછી એને બહારથી. એને થોડો ત્યાગ ગૃહસ્થાશ્રમમાં થાય પણ એને શુભ ભાવના થાય. પુણ્ય

बंध (थाय). એવું તો ઘણા કરે છે પણ આ અંતરમાંથી જે થાવું એ તો કોઈ અપૂર્વ વાત છે. પહેલાં ઈ કરવા જેવું છે. પછી (ત્યાગ થાય). ૯.

* પ્રશ્ન : મੈં આઠ-નવ સાલકી થી જબસે મુઝે ઐસા લગતા થા કિ (સબ છોડ દૂં)

● ઉત્તર : જિસકી ભાવના ઉગ્ર હોતી હૈ તો યોગ મિલ જાતા હૈ, પર બહારમેં છૂટનેસે ભીતરમેં મિલ જાતા હૈ, ઐસે નહીં હોતા હૈ. ભીતરમેં મિલનેકા પ્રયત્ન કરના પડતા હૈ. બહારસે અનંતકાલસે બહુત છોડ દિયા. સબ હુઆ પણ ભીતરમેંસે આત્મા નહીં પ્રગટ હુઆ. ભીતરમેંસે આત્મા પ્રગટ કરનેકા પ્રયત્ન કરના ચાહિયે. બહારસે છોડ દેનેસે પ્રગટ કરનેકા પ્રયત્ન અપનેકો કરના પડતા હૈ, કોઈ કર નહીં દેતા હૈ. પુરુષાર્થ અપનેકો કરના પડતા હૈ. તીર્થકરદેવ મિલા, સબ મિલા પણ પુરુષાર્થ નહીં કરતા હૈ તો સમ્યગ્દર્શન પ્રાપ્ત નહીં હોતા. જિનવર મિલા તો ભી પિછાના નહીં, તો નહીં મિલા જૈસા. સમ્યગ્દર્શન જીવે નહીં પ્રાપ્ત કિયા ઔર સબ કર લિયા હૈ. સમ્યગ્દર્શન પ્રાપ્ત કરનેકા પ્રયત્ન કરના હૈ ઐસા યોગ મિલે તો ભીતરમેં પુરુષાર્થ કરે તો સબ હોતા હૈ. સ્વાનુભૂતિમેં સબ ચારિત્ર હોતા હૈ. રાગ-દ્વેષ, સંકલ્પ-વિકલ્પ ઈસકા ત્યાગ કરનેકા પહેલા પ્રયત્ન કરના. જ્ઞાયકકો ગ્રહણ કરના ને ભીતરમેંસે ત્યાગ કરના. અંતરકા ગ્રહણ ઔર અંતરમેંસે ત્યાગ. અંતરકા ત્યાગ ઔર ગ્રહણ પહેલે કરના. પીછે બહારકા ત્યાગ હોતા હૈ. ૧૦.

* પ્રશ્ન : બહુત મુશ્કિલ હૈ ?

● ઉત્તર : મુશ્કિલ નહીં, શાંતિ રખના. જિસકી ભાવના સચ્ચી હોતી હૈ, યે આત્માકો પ્રગટ કરને ઐસી ભાવના હોતી હૈ ઉસકો પુરુષાર્થ કરે બિના રહતા હી નહીં. જિસકો તરસ લગી હૈ, તો અપનેમેં શોધ લેતા હૈ ભીતરમેંસે, અપને આપ માર્ગ મિલ જાતા હૈ. જિસકો સચ્ચી ભૂખ લગી હોય તો અંતરમેંસે મિલ જાતા હૈ. આત્મા

તો અનંત શક્તિકા ભરપૂર ભરા છે. તો માર્ગ મિલ જાતા છે. સચ્ચી જિસકો ભૂખ લગતી છે. સચ્ચી પ્યાસ લગતી છે તો ભીતરમેંસે મિલ જાતા છે. સચ્ચી ભૂખ લગે, બહારમેં દેવ-ગુરુ-શાસ્ત્ર મિલતા છે. ભીતરમેં આત્મા પ્રગટ હો જાતા છે. ભીતરમેંસે આત્મા પ્રગટ હુએ બિના રહતા હી નહીં. સચ્ચી ભૂખ અને સચ્ચી તરસ લાગે તો ભીતરમેંસે આત્મા શોધ લેતા છે. ભીતરમેંસે મિલે બિના રહતા હી નહીં—એસા ન્યાય સિદ્ધાંત છે. અપને આપ માર્ગ હો જાતા છે. પુરુષાર્થ તો અપનેકો કરના પડતા છે. પુરુષાર્થ તો એ ભીતરમેં સે ત્યાગ હોના ચાહિયે. એસા પુરુષાર્થ કરના ચાહિયે. ભીતરમેં સે ત્યાગ હોના ચાહિયે. શરીર સાથે એકત્વબુદ્ધિ, વિકલ્પ સાથે એકત્વબુદ્ધિ, સબ એકત્વબુદ્ધિ ક્ષણે ક્ષણે છોડ દેના ચાહિયે. ભીતરમેંસે એસા પુરુષાર્થ કરના ચાહિયે. ક્ષણે ક્ષણે એકત્વબુદ્ધિ હો રહી છે. ક્ષણ ક્ષણમેં ‘મેં શરીર ને આત્મા એકત્વ’ હો રહા છે. એકત્વ માન્યતા હો રહી છે. એક તો છે નહીં. માન્યતા એક હો ગઈ છે. વિકલ્પ ઓર આત્મા દોનોં એક હી હો, એસી માન્યતા હો રહી છે. ક્ષણે ક્ષણે ભિન્ન કરનેકા પ્રયત્ન કરના, વો પ્રયત્ન કરનેકા છે. વો સચ્ચા પ્રયત્ન છે. પીછે જબ અંતરમેંસે ત્યાગ હો, પીછે બહારકા ત્યાગ હો જાતા છે. અંતરમેંસે સબ છૂટના ચાહિયે. યે સબ ત્યાગ અંતરમેંસે હોના ચાહિયે. અંતરમેં રાગ છૂટના ચાહિયે. અંતરમેં આનંદ ભરા છે. દુઃખ નહીં છે. અંતર આત્મામેં આનંદ છે, સુખ છે, જ્ઞાનકા ભંડાર છે, અનંત અનંત જ્ઞાન છે. જ્ઞાન-જ્ઞાયક અપનેકો આપ પુરુષાર્થ કરતા છે. મુનિ હોતા છે, ભાવલિંગી મુનિ હોતા છે. ક્ષણે ક્ષણે સ્વાનુભૂતિમેં રહ જાતે છે એસા મુનિકો સ્વાનુભૂતિ હોતી છે, તબ સચ્ચા મુનિપના આતા છે. સચ્ચા મુનિપના તો સ્વાનુભૂતિ ક્ષણે ક્ષણે અંતરમેં-ભીતરમેં ચલે જાતા છે તબ યે સચ્ચા મુનિપના હોતા છે. ભીતરમેં સે ત્યાગ કર દેના. બહારકા યોગ તો ભીતરમેંસે ત્યાગ કર દેના, બહારકી ક્રિયા તો હો સકતી છે. યે સબ છોડ દેના. યે તો બહારમેં તો હો સકતા છે. ભીતરમેં સે હોના

બહુત દુર્લભ છે. બહુત પુરુષાર્થ કરના પડતા છે. બહારકા હો જાતા છે. ઉસે વૈરાગ્ય આતા છે, તો બહારકા છૂટ જાતા છે. અનંતબાર છોડ દિયે છે યે સબ. વૈરાગ્ય આયા, છોડ દિયા, ભીતરમેંસે છૂટે તબ સચ્યા હોતા છે. ૧૧.

* પ્રશ્ન : છૂટેગા.....

● ઉત્તર : હા બસ. ભાવના કરની, પુરુષાર્થ કરના અંતરમેં ભેદજ્ઞાન કરનેકા પ્રયત્ન કરના. ભવભ્રમણ તભી મિટેગા. ૧૨.

જય હો વિજય હો ભગવતી માતાનો જય હો
જય હો વિજય હો.

